

tických textů, jak se to, bohužel, stává v posledních letech běžným zvykem, nýbrž běžně používají také řečtinu. Bohatá bibliografie, zaměřená především na práce anglosaského původu, se nachází na s. 287–316, poté následuje index (317–336). Autoři projeví svůj vděk jubilantce nejen fundovanými příspěvky, ale i svými osobními postoji k ní, vyjadřovanými přímo v textu studií či v poznámkách.

Daša Bartoňková

LÓPEZ, AURORA – POCIÑA ANDRÉS. *Comedia romana*. Madrid: Ediciones Akal, 2007, 382 stran. ISBN 978–84–460–2374–6.

Autoři knihy *Comedia romana* Aurora López a Andrés Pociña působí na Univerzitě v Granadě jako specialisté na antické divadlo s důrazem na římskou komedii. Výsledkem jejich společné dlouholeté práce je publikace, která je svým objektivním pohledem a výhradním zaměřením na komedii pěstovanou v klasickém Římě od poloviny 3. stol. př. n. l. do konce císařství jedinečná nejen na poli filologickém, ale i divadelním.

Autoři dali přednost přívzisku „římská“ komedie před označením „latinská“, aby jasně odlišili předmět svého zájmu od komedie psané také latinsky, ale středověké nebo renesanční. Výjimečnost knihy spočívá v tom, že se snaží podat ucelený a detailní popis čtyř typů římské komedie, aniž by se omezovala pouze na tradici nejzachovalejší *palliati*. Autoři vymezují čtyři „podžánry“ římské komedie, kterými jsou *palliata*, *togata*, *atellana* a *mimus*, a snaží se v jednotlivých kapitolách věnovaných každému z nich podat co nejvíce informací. Řazení těchto podžánrů je chronologické ve smyslu výskytu každého z nich v literární podobě. Velmi zásadní je pro pochopení římské komedie v celém jejím rozsahu také přístup ke každému jejímu typu jako k autonomnímu celku s vlastním historickým vývojem, a ne jako k důsledku úpadku jiného podžánru. Avšak jednotlivé typy se během svého formování významně ovlivňovaly: počítá se zde tedy nejen s vlivem řeckých modelů, ale i s nezanedbatelným vlivem samotných římských autorů na pozdější generace, a tím i na literární podobu některých typů komedie. Každému autorovi, byť se o něm zachovala jen nepatrná zmínka, je zde věnován prostor, což z knihy činí vhodnou příručku pro studium. Velkým pozitivem této publikace je také snaha klasifikovat římskou komedii nejen z filologického hlediska, jež se omezuje na studium textů, ale i z hlediska dramatického (kromě jiného jsou v každé kapitole uvedena svědectví významných římských osobností, které představovaly malý, ale důležitý vzorek tehdejšího publika). Při srovnávání jednotlivých podžánrů a jejich klasifikaci je vymezeno pět kritérií, podle kterých se typy buď shodují, nebo odlišují. Pro možnost jejich přehledného srovnání je použito tabulky (s. 25). Jedná se o přítomnost řeckého modelu, umístění děje, postavy a jejich původ, složitost děje a důraz na písemný nebo tělesný projev. Díky tomuto vzájemnému srovnání objevujeme spoustu podobností, které jsou zajímavé, ale ne vždy zásadní. Například *togata* a *atellana* tvoří jakýsi blok, který se liší pouze ve složitosti zápletky, což je ovšem nejdůležitější hledisko z literárního a dramatického pohledu. Takže podle tohoto kritéria jsou *togata* a *palliata* dva významnější druhy komedie, protože mají komplexní a složitější děj, na rozdíl od *atellany* a *mimu*, jejichž zápletky jsou jednoduché.

Publikace má šest kapitol. První dvě přistupují k divadlu a komedii pěstované v Římě obecně. Nejdříve jsou předloženy definice komedie u různých římských osobností, z kterých vyplývá, že latinští básníci chápali komedii a tragédii od začátku jako dva autonomní žánry s mnohými podobnostmi ve srovnání s epikou a lyrikou, ale s neméně důležitými rozdíly. Poté následuje rozbor tří základních textů pojednávajících o zrodu divadla v Římě (Titus Livius VII,2; Horatius *Epistolae* II,1 a Valerius Maximus II,4,4), při jejichž porovnání dochází autoři k závěru, že existovaly tři hlavní vlivy na formování římského divadla: existence „pre-divadla“ na Apeninském poloostrově (*versus Fescennini* a *atellana*), od roku 365 př. n. l. přispění Etrusků při provozování divadelních

her (způsob hraní, tanec, hudba) a od roku 240 př. n. l. adaptace řeckých tragédií a komedií do latiny. Zajímavé jsou i uvedené důvody, proč Římané bez problémů přijali dramatické žánry od Řeků, kterými jsou mimo jiné teatrální povaha etnik obývajících severní Středomoří, zemědělský původ římského národa, jímž se vysvětluje inklinace k projevům povahy nábožensko-slavnostní, a v neposlední řadě i divadelní charakter římského náboženství (gesta, formule vyslovené striktně podle řádu v aktech). Další čtyři kapitoly jsou věnovány jednotlivým podžánrům s tímto uspořádáním: nejdříve je vyslovena teze vzniku, poté je každý typ podroben klasifikaci podle již zmíněných kritérií a před rozbohem děl jednotlivých autorů je nastíněn historický vývoj každého podžánru (překvapující je například paralela historického vývoje *palliaty* a *togaty*: Titinius je současníkem Plautovým a používá podobné lingvistické a metrické prostředky, Afranius se jako Terentius velmi inspiroje Menandrovými komediemi, Atta je pouhým epigonem za úpadku *togaty* podobně jako Turpilius, autor *palliat*). Na konci každé kapitoly je uvedena bibliografie, významné studie, edice textů a jejich španělské překlady. Někdy jsou důležité studie uvedeny i zvláště za pojednáním o významných autorech. Souhrnná bibliografie je samozřejmě zařazena na konci knihy, ovšem s důrazem na literaturu vydanou v románských jazycích, což je pochopitelné s ohledem na to, že autoři věnovali publikaci svým kolegům a studentům. Nechybí ani seznam římských a řeckých autorů nejen divadelních her a současných badatelů citovaných v textu.

Knih *Comedia romana* je jedinečnou a komplexní studií, která se systematicky věnuje římské komedii jako samostatnému divadelnímu žánru, a to i z hlediska dramatického, aniž by opomíjela některé komické podžánry. Díky tomu, že jsou u každého typu komedie uvedeni všichni známí autoři, o nichž se nám zachovaly třeba jen nepatrné zmínky (což nemusí vypovídat o jejich důležitosti), je tato kniha výborným zdrojem informací i pro ty, kteří se římským divadlem zabývají.

Šárka Hurbánková

MAREČKOVÁ-ŠTOLCOVÁ, ELENA A KOLEKTIV. *LATINITAS MEDICA. Lexikon nejen lékařských sentencí, citátů a rčení*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 912 stran. ISBN 978-80-210-4758-7.

V minulém roce, v němž si Masarykova univerzita připomněla 90. výročí svého založení, se mezi publikacemi z univerzitního vydavatelství objevila kniha, která je jistě více než důstojnou reprezentankou univerzální vzdělanosti, a to přestože jejím primárním zaměřením je lékařství. Jedná se o obsáhlou encyklopedickou sbírku, která mapuje nejruznější výroky a sentence dotýkající se lidského zdraví, v obecnější rovině potom lidské moudrosti, s příznačným názvem *Latinitas medica*. Na vzniku této knihy se podílel autorský tým latinských filologů působících na lékařských fakultách pod vedením docentky Eleny Marečkové-Štolcové.

Cílem autorů bylo vytvořit publikaci s širokým záběrem a praktickou využitelností, a proto se rozhodli soubor neomezit jen na lékařské a s lékařstvím spojené výroky a rčení, ale excerpovat i rčení zcela obecné povahy (označovaná také jako „okřídlená slova“) včetně ustálených slovních spojení. Všechny excerpce jsou přeloženy do češtiny, některé potom opatřeny dalším doplňujícím komentářem.

Autoři publikaci pojali jako dílo „slovníkového charakteru“ (s. 12), což znamená, že jednotlivé položky seřadili abecedně podle počátečních písmen vybraných výroků. Takovéto řazení může být vnímáno jako jistá slabina knihy, protože čtenáře zdánlivě „vrhá“ do bezbřehého oceánu excerpce, v nichž je obtížné neutonout, velký rozsah i nemožnost všechny výroky datovat a autorsky určit však znemožňuje řazení chronologické i autorské (i když přinejmenším u určitelných výroků by byl údaj obsahující např. století vzniku velmi vítaným, zvláště proto, že jednou z ambicí publikace je zachytit vývoj parafrázovaných sentencí: srov. s. 11). Další možností, jak soubor zpřehlednit, by bylo tematické rozčlenění, ať už na základě obsahové podobnosti sentencí nebo shodné původní žánrové či oborové příslušnosti excerpovaných děl. Ani takové kritérium by ovšem neposkytlo